

BELLPUIIG

ARTÀ

7 DESEMBRE 1985

Nº 20

-V EPOCA - ANY XXVI

REVISTA QUINZENAL

sumari:

- * ARTÀ I ELS ARTANENCS
- * PLANA D'EDUCACIO
- * RACO D'ASTROLOGIA
- * DE LA COLONIA
- * NOTICIARI, XERRIM-XERRAM
- * ESPORTS, CURIOSITATS
- * ALTRES COL.LABORACIONS

ART A ARTÀ

(Per a un embelliment progressiu del poble)

Sens dubte, Artà és, no importa quasi dir-ho, un poble diferent. Basta fer, com feim sovint, una sortida per qualsevol camí o carretera de la nostra contrada, per adonar-nos del que hem dit.

Al conjunt de l'Església i Sant Salvador i la seva mateixa estructura medieval és raríssim trobar-lo a qualsevol indret.

(Plana 2)

REVISTA QUINZENAL
Nº 20 V EPOCA 7 DES.1985.

DIRECTOR: Rafel Umbert
CONSELL DE REDACCIÓ:

C. Obrador G. Bisquerra
J. Pastor J. Mayol
S. Massanet
Fito i Taller Comunicacions.

COL.LABORADORS:

A. Genovart J. Casellas
J.L. Martín J. Solivellas
J. Escanellas C. Obrador
D. Talens M. Mestre
J. Mayol G. Bisquerra
Gori Mateu

ADMINISTRACIÓ:

G. Bisquerra A. Esteva
J. Bernat T. Esteva

REDACCIÓ
I ADMINISTRACIÓ:

C. Rafel Blanes, 10. ARTÀ.

Dipòsit legal: P.M. 57-1969.

IMPRIMEIX.:

Gràfiques Llevant
Carrer Ciutat, 55. ARTÀ.

@@@@@@@@@@

ECOS

NACIMIENTOS

Día 9 Noviembre. **Neus Caldentey Moll.**- Hija de Jorge y M^{ra} Isabel. C/. Figueras, 53.

Día 12.- **Rafael Cruz Llitas.**- Hijo de Cipriano Rafael y Catalina. C/. Argentina, 40 - 2^a-D.

Día 12.- **Reyes Galeano Jaume.** Hijo de Francisco y Margarita. C/. Nueva, 9.

Día 22.- **Miguel Esteva Villalonge.** Hijo de Bartolomé y Catalina. C/. M. Pidal, 37, 1^a.

Día 28.- **Antonio Amer González.**- Hijo de Antonio y Francisca. C/. Abrevadero, 15.

MATRIMONIOS

Día 18 Noviembre.- **Genaro López Díaz con Antonia Viejo Sánchez.**- C/. Sa Tafona Nova - Capdepera.

Día 23.- **Jaime Tous Ginard con Adela Cruz Piqueras.**- C/. Sorteta, 17.

Día 23.- **Julián Garau Genovart con Francisca Servera Puigrós.** Na Llambies - Ap. Mediterráneo, 2^a-B. Cala Bona.

Día 24.- **Andrés Artigues Mesquida con Juana A. Terrassa Casellas.**- C/. A. Blanes, 14, 2^a, drcha.

Editorial

ART A ARTÀ

(PER A UN EMBELLIMENT PROGRESIU DEL POBLE)

(Ve de portada).

Segle rera segle s'ha anat pastant l'inconfundible perfil tan apreciat pels propis i tan admirat pels forans.

Però ara, suposam, degut a les presses de la vida moderna i al seu sentit pràctic, sembla que aquesta tendència d'embelliment o almenys de tenir en compte "lo bell", s'ha com a oblidat.

És clar que valoram, i molt, gestos com el de "Sarasate" o el de Pere Pujol que amb la seva obra han creat un espai o un entorn que trascendeix lo quotidià. Tampoc oblidam l'esforç de l'Ajuntament creant zones ajardinades. Però, no ens podem dormir sobre llorers. Altres indrets reclamen un amillorament ambiental. Pot ser una presència artística que, n'estam ben segurs, els nostres artistes no ens negarien. Més bé, el contrari.

De noltros i del nostre Ajuntament depèn el concert amb aquests creadors d'art, el saber aprofitar-los ara que encara són vius i produeixen obres.

Indiscutiblement són tasques importantíssimes de les nostres desconegudes comissions de Cultura i Urbanisme.

Cal fer les coses ben fetes, ja que el que feim queda en herència pels descendents. I que l'orgull que avui sentim pels nostres avantpassats, també el puguin tenir de noltros un dia els nostres descendents.

Aprofitam per a vindicar un bon ús de l'espai, intern o extern, de Na Batlessa, aquesta joia, ja nostra per a sempre.

Per altra part el que hi hagi un teatre actiu a un poble (no el tenim, per desgràcia, ni actiu ni inactiu) de segur fa que hi hagi unes manifestacions de caràcter teatral. Igualment pensam que els nins que creixen envoltats per entorns artístics cuidats, creixen amb una potencial projecció artística, o, al manco, amb un sentiment de respecte cap a tot allò que és creatiu.

Som conscients, també, que tots els que vivim al poble i l'estimam, en som un poc responsables del seu embelliment. L'esperit artístic que cadascú porta dintre, cal fer-lo sortir: evitant façanes intolerables, col·locant un cossiòl amb gust, evitant la destrucció de monuments, etc... I... ¿no és veritat que cuidam i decoram la nostra casa? Fem-ho també amb el nostre poble, que, en definitiva, és la casa de tots.

DEFUNCIONES

Día 18 Noviembre.- **Miguel Llitas Amorós.** Rocas, 11. a) Rabassó. 70 años.

Día 22.- **Antonio Ginard Llebrés.** Sorteta, 18. a) Matllé. 87 años.

Día 22.- **Juan Ginard Sureda.** R. Blanes, 80. a) Llovetà. 85 años.

Día 23.- **Pedro Ginard Terrasa.** 31 de març, 28. a) Leu. 59 años.

Día 25.- **Jerónimo Ginard Sureda.** A. Blanes, 26. a) Murtó. 78 años.

Día 30.- **Bàrbara Juan Payeras.** Mestral, 43. a) Galbis. 76 años.

XERRIM XERRAM

LES OBRES PER L'AMPLIACIÓ dels telèfons es fan massa llargues.

Pel carrer de Ciutat fa unes setmanes que no hi poden mig passar de renous i maquinotes que fan síquies a les acerres, deixant molta brutor de terra al carrer.

El xic-xic de les petjades no es deixa i Déu vulgui no fassi torrentada, perquè els veïns menjaran més xocolata que a unes noces de primer.

Al darrer número exposàvem el deplorable estat en què es troba el carrer de Pep Not a nant a l'Institut.

Idò també fa al cas el de la travessia del carrer de Santa Margalida, al costat de Ca'n Gamundí. Allà els clots es toquen d'espessos, i com que ja són fondos, quan plou pareixen petits llacs, fent impossible el trànsit.

Pocs són els carrers avui que encara no estan asfaltats al nostre poble. Aquests dos ho demanen a crits. Avisam a l'Ajuntament, per si no s'ha donat compte, que fassi un esforç per arreglar-los.

Altres llocs també demanen clemència, com podrien ésser

NOTICIARI

EDUCACIÓ PER A LA SALUT

El passat dia 26 de novembre en el saló d'actes del Centre, s'encetà la nova activitat dels SMOES d'Artà i comarca sobre l'Educació per a la Salut amb la conferència "Salut dental" donada pel Dr. Guillem Rosser, dentista.

El nombrós públic assistent es va poder adonar de la importància que té la cura de les dents sobre la salut en general.

El conferenciant va fer un repàs de les malalties més freqüents de la boca, com són: càries, piorrees, males oclusions i tumors donant un gran llistat de prevenció de les mateixes.

Cal dir que aquesta activitat està dirigida tant als pares com als alumnes d'EGB.

Volem donar l'enhorabona als organitzadors i que no es turin amb tot allò que vagi encaminat al millorament de la salut.

INCENDI

La passada setmana la família Tomás del C/ Terrassa, va sofrir un incendi a la seva casa, la qual quedà en una situació bantant precària. Gràcies a l'ajuda dels veïns, Ajuntament i altres, ha pogut reconstruir la seva vivenda.

el Parc del Tren, l'entorn de l'estació, etc. etc. Tot necessari mà de metge.

FALLECIO
PEDRO GINARD TERRASSA

A los 59 años de edad, falleció el día 23 de Noviembre Pedro Ginard Terrassa. "En Pedro Leu" para los que le conocimos y tratamos desde los años de juventud, y "En Pedro Carté", para las jóvenes generaciones.

Entusiasta de cuanto rezumara a "artanenc", desarrolló abnegada y altruista labor en pro de la cultura, el arte y el deporte. El Club de Ajedrez, las anuales exposiciones de Artes Plásticas y el Club Llevant, conocieron de su activa dedicación, como la conoció nuestro "BELLPUIG", del que fue un "todo terreno" allá por los difíciles años 1966-67.

Con su muerte, se desgrana un tronco más de este frondoso árbol que formamos el colectivo Artá, que él en vida tanto quería y que tan apasionadamente amó.

E.P.D.

J. C. F.

RESIDENCIA

Fa més o manco un mes es va exposar a l'Ajuntament d'Artà la necessitat de poder disposar d'un cotxe propi a la Residència. La suggerència fou escoltada amb molt d'interès per part del senyor Batle.

Molt aviat nos donaren la bona notícia de que la petició havia estat aprovada pel "pleno" del Consistori. Avui, ja està en les nostres mans.

Agraïm aquest gest d'atenció i generositat per part de l'Ajuntament.

Els Residents de la
Posada dels Olors

MOTIUS D'ALEGRIA

per Gregori Mateu

Voldria avui fer unes consideracions senzilles, planeres, adientes sobre les variacions del nostre ànim que de vegades sent l'afitorament del pessimisme que fa que tot es vegi color negre, mentre d'altres és l'optimisme que ens mostra les coses color de rosa.

Mirant el nostre entorn notam, tot seguit, la intranquil·litat o l'estat de depressió d'ànim que s'afitora dins el nostre esperit. No són tan sols els problemes socials o la violència constant o la crisi econòmica que ens ofega, sinó també la insatisfacció radical de la nostra persona.

Avui la crisi és àmplia, general. Per això, es fa ben necessari arribar a l'hora de l'equilibri. Convé que ens fassem càrrec que els beneficis excessius ja no poden tornar. I encara que la desesma i el pessimisme dominin, ara, a molta gent, o que l'atur ens esgarriï o que la violència arribi molt aprop nostre, es fa ben necessari que cadascú de nosaltres sàpiga adaptar un nou demble i que aprofitem els ralls de vida que encara bateguen dins casa nostra.

L'optimisme hauria d'ésser encara una força engrescadora per a tots els que estimam la vida i volem anar fent un món millor. El nostre demble interior, les nostres creències o la nostra filosofia existencial necessiten l'aire fresc d'una alegria espontània, allunyada de radicalismes ofegadors, que vagi fent la nostra jornada més lleugera i feliç.

Jo crec de debò que la vida que Déu ens ofereix és una inexhaurible font de joia i, per tant, objecte d'un optimisme agradable. Voldria ésser en tot moment i davant tothom un signe d'esperança encara que sàpiga ben bé que el mal segueix fent posada en el nostre món.

L'home optimista i ple d'esperança és aquell que treballa sense defallir per a fer un món més humà, que va per tot arreu diguent que la vida té un sentit, que té el poder de convertir la tristesa en alegria i de posar llum dins la fosca dels conteixements.

DISCRIMINACIO

Un dels aventatges que té la democràcia és que podem anomenar les coses pel seu nom. Exercint aquest dret no és que aconseguim molts de beneficis -perquè els Organismes pertinents segueixen fent els seus comptes- però al manco així ens podem desengavatxar i la processó no va per dedins.

Per a mí la paraula discriminació és la millor que he trobada per a descriure la situació dels al·lots residents a la Colònia i que han d'anar a estudiar el Batxillerat a Artà.

Com sabeu, l'Estat subvenciona el transport dels nins amb edat escolar que estan realitzant els estudis de la segona etapa d'EGB. Fins aquí correcte. L'Administració subvenciona també -segons les meves informacions- les despeses del desplaçament dels que van a l'Institut de Formació Professional (ara es diu així ¿no és vere?). En canvi els al·lots que tenen la mateixa edat, la mateixa problemàtica i la mateixa situació, només pel fet d'anar a l'Institut de Batxillerat, es veuen obligats a haver de pagar el desplaçament o a resoldre el problema pel seu compte.

Com si no bastàs haver d'anar a escola a 13 kms. de distància, a un Institut que ni tan sols està autoritzat per tenir un menjador escolar (amb tot el que això significa pels que hi van de fora poble) a més a més, o han de pagar l'autobús, (encara que en realitat no n'hi ha, perquè el que fa el servei no és per a ells) o els han d'acompanyar cada dia els seus pares amb un medi de transport particular.

Senyors Governants! Em sembla molt bé que volgueu potenciar la Formació Professional però no a costa de considerar un luxe el fet d'estudiar el Batxillerat.

Pos messions que si el Sr. Ministre d'Educació, o senzillament el Delegat, per no pagar tan amunt, tingués un fill que es trobàs en la situació descrita, el problema ja estaria resolt. Però... com que aquest no és el cas... Està bé així com està. Per tant, suposam que tot seguirà igual a no ser que davant les eleccions del 86 es modifiqui la llei.

De moment i tal com estan les coses descrites, un servidor opina públicament que tal manera de procedir em sembla a més d'injusta, discriminatòria.

Andreu Genovart

Necessitam, ara més que mai, homes i dones que siguin exemple de goig, d'alegria i d'esperança, de germanor i d'entusiasme, engrescats en la tasca agosorada de sembrar llavors de felicitat en el seu entorn. N'hi ha que pensaran

que són ilusos, somniadors, que no toquen amb els peus en terra, que la seva mentalitat no ha assolit les lamentables realitats de negrures que embruten constantment els paranyes dels nostre món de tristors i de depressió.

PLANA D'EDUCACIÓ

EDUCACIÓ PER A LA SALUT

Cada vegada més els professionals sanitaris són conscients de què la salut de la població depèn més de factors socials i de l'estil de vida que aquesta adopta que de la seva actuació com a tècnics. Actualment, el sistema sanitari intenta promoure que l'individu i tota la comunitat siguin responsables de la pròpia salut, adquirint hàbits i conductes positives, rebutjant al mateix temps una política assistencialista que a la llarga resulta més cara i ineficaç. Es tracta, de prevenir la malaltia més que de posar remei quan aquesta apareix.

Es obvi, que una educació per a la salut és la peça clau que encaixa dins aquests esquemes. Mestres, professionals sanitaris, tècnics en educació, pares... han de formar part activa d'aquesta important tasca.

Enguany, seguint l'exemple d'altres experiències dutes a terme a nivell nacional, l'SMOE d'Artà, juntament amb el de Capdepera, St. Llorenç, St. Joan i Villafranca, ha elaborat un PROGRAMA D'EDUCACIÓ PER A LA SALUT, que contempla:

a) Un programa dirigit a l'escola (el duran a terme els mestres) amb els següents temes:

- Higiene dental. Prevenció de càries.
- Educació sexual.

b) Un programa dirigit a pares (el durà a terme l'equip mèdic local) amb els següents temes:

- Higiene dental.
- Hàbits higiènics adequats.
- Educació sexual.

Treballant al mateix temps família i escola evitarem l'existència de postures contradictòries i/o antagòniques afavorint l'eficàcia de la nostra tasca educativa.

Al mateix temps, per aconseguir la participació de tots, hem constituït un "TALLER DE SALUT" del que formaran part:

- L'equip mèdic local.
- 2 representants de l'A.P.A. de cada centre d'EGB.
- Mestres.
- La responsable de l'SMOE.

Seguint amb tot aquest projecte, el dimarts dia 26 de Novembre s'inaugurà el programa de xerrades per a pares amb el tema "Higiene dental" a càrrec de Guillem Roser metge dentista d'Artà. L'assistència fou nombrosa i l'exposició prou interessant.

I... Ja ho sabeu, si estau interessats en col·laborarhi i fer una miqueta de feina, posauvos en contacte amb noltros.

Dolors Talens.

JOAN MOYÀ AMORÓS a) Tasà

Avui presentam l'entrevista que BELLPUIG ha fet a En Joan Moyà Amorós a) Tasà.

Nascut a Artà el 20 de Desembre de l'any 1.920, és un homo emprenedor, ja que des de l'edat de 15 anys en que morí el seu pare, s'ha dedicat al negoci de la fabricació i venda de suc. feina que de principi dugué juntament amb el seu germà Tomeu, fins que aquest deixà el poble.

En Joan és fill de l'amo En Gabriel Moyà Servera, el qual descendia de Binissalem, d'on vingué a Artà juntament amb dos germans més, i ell s'arrelà a la nostra vila, obrint el negoci de l'estany al carrer de la Plaça (ara del Rdo. J. Sancho) i fabricant al carrer del Sol on tenia un magatzem on ara hi viu En Joan.

En Joan ha duit sempre una vida de lluita per a treure el cap envent, i a fe que ho ha aconseguit, deixant als seus dos fills Biel i Sebastià, una de les indústries artanenques de més solera. En Joan, no ha deixat encara el negoci; fabrica el suc a la fàbrica dels carrer de 31 de Març, i a més du juntament amb la seva esposa, Isabel Vicens Bauçà, la tenda de venda de licors i tabac, a la seva vivenda del carrer del Sol.

BELLPUIG: ¿Qui va fundar aquesta indústria, vós o vostre pare?

JOAN MOYA: Aquesta indústria va ésser fundada pel padrí del meu padrí. Els meus padrins varen anar a fer fortuna a Amèrica, i quan varen ésser allà el pare d'ell els va cridar diguent-los que tornassin, que sa seva fortuna era a Artà. Ell va tornar i va fundar, juntament amb son pare, sa fàbrica dels licors. Des de llavors funciona i ha anat passant de pares a fills fins arribar a ell, i d'ell ja ha passat als seus fills.

B.: ¿On estava situada sa fàbrica en aquell temps?

J.M.: La teníem devora Ca'n Murta, en es cap de cantó.

B.: ¿Ens podríeu contar qualche anècdota del temps del moviment?

J.M.: Sí. Quan jo era jove, teníem la botiga devora Ca'n Murta, com he dit. Dia 31 d'agost mon pare, que era a sa botiga, va morir degut a que li va caure sa bomba a damunt. En aquell temps jo tenia quinze anys. I des de llavors jo i el meu germà seguim amb sa fàbrica.

B.: Quan vàreu començar, ¿quins licors fèieu?

J.M.: En principi només fèiem quatre classes de licors: palo, anís, cassalla i rom. En aquell

temps no es coneixien més coses. Tant com ha anat passant el temps hem fet altres productes.

B.: ¿Heu tingut alguna vegada escassetat de productes?

J.M.: No. L'únic que ens va fer falta va ésser es sucre el temps del moviment, ja que n'hi havia molt poc i ens ho donaven comptat.

B.: ¿Quines matèries primes utilitzau?

J.M.: Tot és a base d'infusions i d'herbes.

B.: ¿A quins pobles servíeu?

J.M.: Servíem a Cala Ratjada i a Capdepera. A Cala Ratjada en aquell temps només hi havia tres cafès, que eren es de Ca'n Tomàs, es de Ca'n Mateu, i es de Ca'n Pere Andreu. A Artà només n'hi havia tres o quatre.

B.: ¿De quina manera servíeu?

J.M.: Jo duia els caixons damunt s'espatlla, a peu com se suposa, als bars d'Artà i als de Capdepera i Cala Ratjada els ho enviàvem per l'agència. A poc a poc vàrem anar guanyant i comprant un cotxe vell que el convertírem en camió per dur els caixons a Cala Ratjada.

B.: ¿Quan vàreu canviar s'indústria de lloc?

J.M.: Fa uns 10 o 12 anys. Abans ho feia dins una petita cotxeria. A mesura que hi havia més demanda, vàrem haver d'engrandir-la, i la vàrem canviar de lloc.

B.: ¿Vos encarregàveu vós de sa nova indústria o ja començaren els vostres fills?

J.M.: Jo seguia, encara, però els meus fills ja l'agafaren. Encara jo hi faig feina, però ja me retiraré prest, ja que he de fer 65 anys.

B.: ¿Heu tingut qualche accident greu?

J.M.: No. Gràcies a Déu no. Tot ens ha anat molt bé.

B.: ¿Quina diferència veis de les begudes d'abans a les d'ara?

J.M.: Hi ha una diferència molt grossa, ja que abans només fabricàvem aquells productes que vos he anomenat, actualment ja se fabriquen moltes varietats de begudes.

B.: ¿Heu vist qualche canvi amb sa gent?

J.M.: Sí, abans els qui anaven a un cafè se coneixia bé, ara ja no ens importa si un bou o no perquè hi ha molta gent que ho fa. Per tant, el canvi ha estat gros, la gent compra més ara.

B.: ¿Ens podríeu dir alguna cosa dels inspectors?

J.M.: Cada setmana tenim inspectors que vénen a veurer-nos. Gràcies a Déu no hem tingut cap queixa, sempre hem procurat tenir-ho tot en ordre i tot dur-ho segons mana sa llei.

B.: ¿Quina diferència veis en s'indústria d'abans i sa d'ara?

J.M.: Sa diferència és molt grossa. Abans tot ho feia jo tot sol, actualment degut a sa forta demanda, en s'estiu tenim de 4 a 5 treballadors, i en s'hivern de tres a quatre.

B.: ¿On repartiu els productes actualment?

J.M.: A Capdepera, Cala Ratjada, Canyamel, Sant Llorenç, Cala Millor, S'Illot, Son Servera.

Que fa el Consell Insular en Cooperació i en Ordenació del Territori

La cooperació entre el Consell Insular de Mallorca i els ajuntaments és molt àmplia i es concreta a través del pla d'obres i serveis que proporciona a la població tota aquella infraestructura i tots aquells serveis que contribueixen al benestar social i que afecten primordialment el medi rural o el semi-urbà.

Els plans d'obres i serveis es classifiquen en:

- 1.—Obres d'infraestructura hidràulica (proveïment, distribució i sanejament).
- 2.—Obres d'accessibilitat (construcció i conservació de vies).
- 3.—Obres d'electrificació rural.
- 4.—Obres de servei telefònic al medi rural.
- 5.—Obres d'equipament de nuclis (pavimentacions, urbanitzacions, cementiris, enllumenat públic, centres socials, assistencials, etc).

També es redacten els projectes tècnics que sol·licitin els municipis.

El 39% de la xarxa viària de Mallorca és propietat del Consell Insular de Mallorca que s'encarrega de les obres de conservació, repintada i neteja de cunetes. També són en fase de projecte diverses obres d'ampliació de carreteres.

En relació a l'ordenació del territori, els ser-

veis tècnics emeten informes sobre els plans generals, parcials i altres instruments de planejament en relació amb el pla provincial vigent.

Ha creat i manté el Servei de Prevenció i d'Extinció d'Incendis i Salvament, en règim de col·laboració amb els ajuntaments.

Aquet servei té quatre parcs principals amb infraestructura tècnica i humana àmplia i sis parcs auxiliars que complementen l'acció dels principals. És prevista la creació de parcs locals a la resta dels municipis. S'hi destina una inversió global de 735 milions de pessetes.

*Consell Insular
de Mallorca*

cl. Palau Reial, 1

B.: ¿Importau o exportau res?

J.M.: Importam es whisky i totes ses begudes que venem i no feim. D'exportar no exportam res.

Tot el que venien era a granel. Els seus fills, ja són els amos de la fàbrica.

Maria Gil
Antònia Guiscafrè
TALLER DE COMUNICACIONS

Acomiadam a l'amo En Joan, qui per espai d'una hora ha tingut l'amabilitat de contestar a les nostres preguntes, i el deixam a ssegut a la taula del seu despatx, on segur que encara li queda una estona per deixar les coses del dia arreglades, agraint-li de veres el temps dedicat a la nostra revista.

Llinatges artanencs

Per J. Solivellas

Garau (1391). Cognom germànic de "gairoald" = govern de la llança.

Gelabert (1359). Nom germànic de "gisil" = sageta i "berth" = brillant. Prové de Gisilbert o Gilarbert.

Genovard també escrit **Jenovard** (1396). Probablement derivant de la ciutat de Gènova amb el sufix "ard".

Gili o **Gil** (1320). D'"Aegidius" nom d'un ermità provençal s. VII. La forma Gili representa el genitiu llatí de "Aegidius".

Guiscafrè (1346). De "Giscafredus" derivat del nom germànic "Gisilfrid" = pau de la sageta.

Llull (1360). Nom de Sant Lullus.

Melis (1349). De l'àrab probable "malih" = nom propi.

Contrabandistas y curanderos en la 'Mallorca interior'

El lenguaje secreto del contrabando y los ritos mágicos de la medicina tradicional perviven en la comarca mallorquina de Artá

Veritablement, diuen que val més tard que mai. I en aquest cas, amb més motiu. Quan el protagonista és el nostre poble, la seva més recent història i els seus personatges, cal ressenyar-ho. El diari "El País", el diumenge 3 de Novembre, publicà un article en el que Artà i els artanencs eren protagonistes.

Basilio Baltasar, l'autor, de la mà del nostre benvolgut i polifacètic Pere Ginard "Violí", intentà penetrar una mica dins el món de la nostra Mallorca dels primers quaranta anys de segle: el silenciós, discret i lucratiu món del contraban. La màgia de les cerimònies rituals d'àmbit curatiu i consolador (al·ludint a na Maria Torres "Roca" com a destacada exponent) i, en definitiva, tot aquell món, "acomodat segons la resignació dictada pel poder de les fortunes heretades", que han marcat, malgrat la seva progressiva degeneració, tota la personalitat d'unes generacions i, a la llarga, d'un poble, el d'Artà.

Per sort o per desgràcia, la perdurabilitat d'uns costums com aquests té tendència a ésser més que crítica; a desaparèixer. Però el que realment fa por que desapareixi de cara a un futur imminent, són aquestes persones que coneixen unes tradicions i uns costums endèmics nostres, encara que ja passats. Per altra part, hauríem d'ésser tots que ens hauríem d'esforçar per saber el que ha suposat i suposa tot això dins la nostra cultura. Perdre part d'això és perdre part de la identitat de tot un poble. Es podran perdre una sèrie de costums, duits a terme per unes circumstàncies espai-temporals determinades, però no es pot perdre la coneixença d'aquests costums ni circumstàncies.

Creim que calia fer una ressenya d'aquest article, encara que faci prop d'un mes que sortí. Al cap i a la fi, nosaltres, els artanencs, érem els protagonistes.

Taller de Comunicacions

Gran Barbacoa de Artá Artá · Mallorca

NUEVAMENTE EN ESTE LOCAL,
puede celebrar sus BODAS, BAN-
QUETES Y COMUNIONES.

Tels. 53 74 50
56 22 07

NUEVA DIRECCION

Una xerrada amb...

CATARINA SANCHO

a) Na Xanxa

DONANTS DE SANG

El passat dia 17 de novembre tingué lloc al Poble Espanyol de Ciutat, una trobada de donants de sang de la Seguretat Social, durant la qual, i entre altres, fou premiada amb la medalla corresponent a 25 donacions, Na Catalina Sancho Bauçà, coneguda al nostre poble per "Na Sanxa".

La foto que encapçala aquest escrit correspon a l'entrega de dita distinció, de mans del President de la Germandat de Donants, D. Jeroni Albertí.

Bellpuig, davant la notícia, cregué oportú fer unes preguntes a Na Catalina:

Catalina; quina impressió et va fer el rebre aquesta distinció?

Vaig estar molt contenta. No per la medalla en sí, sinó per el que representa. Jo tenc aquest impuls natural d'anar a donar sang, perquè sempre pens en la necessitat que tenen aquelles persones que sofreixen accidents a la carretera, i també els malalts que ho necessiten.

Així que penses seguir donant sang, no es ver?.

Es clar que sí. Es a dir si no m'ho impedeix una malaltia o l'edat. Més ben dit, fins que Déu ho vulgui. Vull dir ademés, que des de que don sang, la tensió la tenc normal, i això que sempre la tenia alta, i aprofit la ocasió, per convidar els qui encara no han donat mai sang, o els qui per un motiu o altre ho han deixat, s'unsequin a aquesta noble tasca. Com més serem, més vides podrem salvar.

Agraïm a Na Catalina Sanxa les seves paraules d'encoratjament, desitjant-li molts d'anys de vida perquè pugui continuar fent aquesta labor tan necessària i també tan altruista.

Guibis

vacas millor.

G.A.T. 820 Telex 69565 VGOR E

Calle Binicanella, 12 · ☎ 585515/52 · CALA MILLOR
Carretera Cala Agulla, 19 · ☎ 564017 · CALA RATJADA

MINI-TOUR MARRUECOS
6 días. M/P. H. XXXX 36.000 ptas.
CANARIAS. 5 días.
Apartamento 2 llaves A/D. 28.500 ptas.
CIRCUITO "Toda Andalucía"
12 días P/C. 27.900 ptas.

ESPECIAL NIEVE

PIRINEO CATALAN-ARAGONÉS
Fin de semana 13.250 ptas.
1 semana 22.250 ptas.
NAVIDAD Y FIN DE AÑO
en DUSSELDORF 16.000 ptas.
FIN DE AÑO EN ANDORRA 23.900 ptas.
ROMA (del 27 dic. al 3 ene) 38.650 ptas.
Toda **ITALIA**. Roma, Venecia
y Florencia (del 27/12 al 3/1) 45.750 ptas.
AUSTRIA al completo
(29/12 al 5/1) 63.400 ptas.

CHARTER NACIONAL

MADRID 5.900 ptas.
CORDOBA 8.900 ptas.
ALICANTE 4.500 ptas.
SANTIAGO 10.000 ptas.
ZARAGOZA 7.300 ptas.
CANARIAS 15.000 ptas.

CHARTER INTERNACIONAL

LONDRES (ida y vuelta) 18.300 ptas.
AMSTERDAM 31.000 ptas.
PARIS 29.000 ptas.
FRANKFURT 48.000 ptas.
COPENAGUE 45.000 ptas.

INTERCONTINENTALES

EL CAIRO 87.100 ptas.
BUENOS AIRES (ida y vuelta) 130.550 ptas.
NEW YORK (ida y vuelta) 58.500 ptas.
RIO DE JANEIRO (ida y vuelta) 131.150 ptas.

Otros destinos y especial grupos estudiantes,
CONSULTENOS.

raco d'astrologia

Aquesta nova secció que avui comença, sortirà periodicament si el temps i les estrelles ho permeten, tractant d'aclarir incògnites demunt l'astrologia.

CARTA ASTRAL

Signo solar: CANCER. Ascendente: LIBRA.

El signo solar de Càncer le otorga un caràcter cambiante, fluctuante. Tiene una tendencia a la vida familiar, a la intimidad del hogar, de la casa donde nació. Imaginativo, de gran sensibilidad y sentido artístico. Cierta timidez que se dejará sentir a lo largo de su existencia que será de carácter cambiante y de períodos de fluctuación.

El ascendente en Libra, refuerza en gran medida la buena dosis de talento artístico. Le hacen un ente de gran popularidad y goza de las simpatías del público. Tiene una gran necesidad instintiva de asociación, de unión con círculos de ideales comunes.

Los defectos acusados de este signo son la falta de perseverancia y una cierta indolencia que pueden llevarle a un peligro si no surgen fuertes medidas de carácter entusiástico que estimulen sus épocas de apatía y letargo que parece ser van a surgir con cierta frecuencia.

Es influenciabile, tal vez inseguro ante los méritos de otros. Indecisos a la hora de tomar partido o decidirse ante tal a cual camino.

Al disponer en su Carta de seis planetas en signos Negativos, les hace ser algo pasivos, a la espera de los acontecimientos, sin ir en busca de ellos. Receptividad y emoción en su fuero interno.

Los cuatro planetas en el elemento Agua le refuerzan considerablemente su sensibilidad y emotividad. Le dan un buen tacto y le dotan de buenas y cordiales relaciones.

El peligro está en una pereza que, con lentitud, parece ser se puede llegar a apoderarse de él. Inercia y una falta considerable de agresividad son las partes negativas de este terreno. Seis planetas en Fijos sin embargo, le protegen y le dotan de una estabilidad que el signo de Càncer y Libra no poseen. Les hace perseverantes en la meta fijada. Una continuidad a largo plazo siempre beneficiosa. La constancia se puede trastocar en obstinación si no se pone el remedio y se canalizan los intereses en algo concreto y realizable. Hay un orgullo un poco incontrolado que puede desestabilizarle.

Los diversos aspectos y sus relaciones con diferentes sectores que componen la Carta, se pueden englobar en las características siguientes:

Una gran fuerza latente, y una buena intuición. Indulgencia tal vez un tanto peligrosa ya que puede perjudicar en general esa benevolencia exagerada. Necesidad de una mayor disciplina. No le atrae la rutina; el destino lo marcan las fluctuaciones y cambios que pueden inducir a creer en un carácter caprichoso e inestable. Sus grandes inquietudes y sus ganas de innovación (si son bien dirigidas y concretadas), le llevan a esa aparente superficialidad.

Goza de la protección y de la amistad de gentes y de organismos influyentes y poderosos; en este aspecto está muy favorecido por la fortuna. Ambiente social y cierta popularidad entre los círculos similares.

♀ ♃ ♄ — ☉ ♁ ♂ — ♃ ♃ ♄ — ♃ ♃ ♄ —
 ♃ ♃ ♄ — ♃ ♃ ♄ — ♃ ♃ ♄ — ♃ ♃ ♄ —
 ☉ = oposició ☐ = cuadratura ♃ = sextil
 ♁ = conjunció ♃ = trígonu

Signo Solar = CANCER
 Signo Ascendent = LIBRA

AGUA	4	FIJOS	6	POSITIVOS	4
FUEGO	2	MUTABLES	1	NEGATIVOS	6
AIRE	2	CARDINALES	3		
TIERRA	2				

Hay un peligro de querer encumbrarse demasiado alto, promovido por una cierta vanidad que convendría acallar.

Buen potencial que conduce a la meta deseada si no se deja llevar por ese afán cambiante e impulsivo que le haría correr hacia una meta un tanto desordenada.

Pese a todo, la falta de confianza y temor instintivo al fracaso le dotan de etapas de pasividad.

Anticonformista, busca siempre la evolución, aunque no dispone de medios adecuados la mayoría de las veces. Soñador e imaginativo.

Buena y recta organización. El trabajo a seguir es arduo pero con el éxito asegurado si pone en movimiento todo el caudal energético. Tal vez el triunfo reconocido llegue un poco tarde, pero esa constancia debe prevalecer ante todos los obstáculos. Dispone, además, del carácter, del entusiasmo y alegría de la juventud. Y el buen humor y el ambiente familiar facilitan mucho las relaciones de sus miembros.

En resumen se prevé un buen logro si mantienen esa regularidad ya demostrada. Es gente que continuamente busca la perfección, pero que posee un talento indudable.

Miquel Mestre Ginard

curiositats i entreteniments

ILUSIONES OPTICAS

Per J.L. Martín

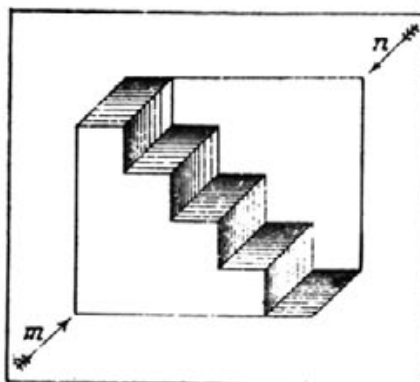
Que "la vista engaña" alguna vez lo hemos oído... También es posible que en alguna ocasión lo hayamos comprobado. Las siguientes ilusiones ópticas (algunas más introduciremos en próximos números) son un ejemplo de ello. Quizás, y como si de una fábula se tratara alguien puede obtener incluso alguna moraleja.

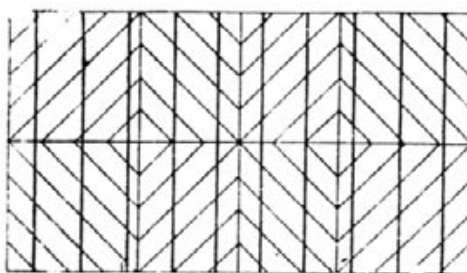
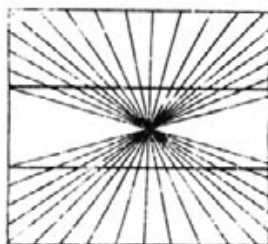
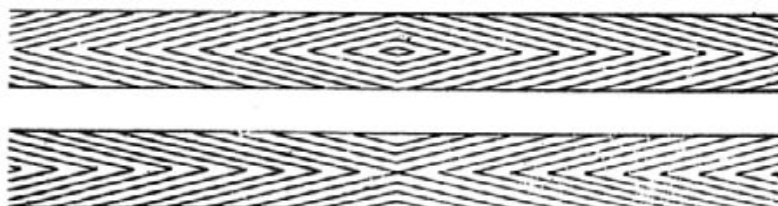
1. Mire estos cuadrados un poco lejos. ¿Cuál le parece mayor? Hay un fenómeno (irradiación) por el cual los objetos blancos parecen mayores que los objetos negros de igual tamaño. Esta figura es un ejemplo.

2. Fíjese en esta escalera. Es fácil verla, pero ¿la ve por arriba o por debajo? Haga un esfuerzo e intente verla por el lado contrario.

"En general, se logra el efecto de relieve por encima, fijando la vista en "m" y dirigiéndola de golpe hacia arriba en el sentido de la flecha, se logra el efecto de relieve por debajo, fijando la vista en "n", y dirigiendo la vista de golpe hacia abajo, también en el sentido de la flecha".

Del libro "Ciencia Recreativa"
Ed. Gustavo Gili. S.A. Barcelona.

3. Ejemplo de paralelas que no parecen paralelas.

4. Esta es una construcción de cubos. Que vea quince o dieciocho, depende de si las caras negras o de los cubos son las de encima o las de debajo. En un poco de interés podrá comprobarlo. Son en total 13 diferentes.

SUGGERÈNCIES

Aquesta és i vol ésser una secció oberta a totes les suggerències que us vulguin donar per a un millorament del nostre poble en tots els sentits. Ens les poden fer arribar mitjançant qualsevol membre de la Redacció de la Revista. Noltros, per la nostra part, declinam qualsevol responsabilitat, en cas de què el suggeriment pugui ferir els interessos d'algú.

* Caldria que l'Ajuntament plantàs cossiols de geranis i els regalàs a totes les cases que tenen balcó.

* ¿Quan li toca el desplaçament a l'estàtua de Sarassate? ¿Quan hi ha hagut una pèrdua humana maleïrem per a sempre...

* ¿Quan tindrà Artà una piscina municipal?

* Per estimular l'adecentament de façanes es podria establir un premi anual a la millor façana del poble.

* Convendria tornar utilitzar els porcs de raça mallorquina per les matances.

* ¿Què passa amb el llum dels nostres carrers? ¿Que és que l'economitzam per a poder il·luminar Sant Salvador els dissabtes?

ESPORTS

PRIMERA PREFERENT

ARENAL 1	ARTA 1 (Massanet)
ARTA 2	CARDASSAR 2 (Remacho y Sánchez)

Comentari:

L'Artà va perdre un punt el darrer partit a casa, per no saber aturar l'únic jugador visitant que sabia fer gols; i això que a més de fer-ne dos, en va fallar més de dos. Ningú va poder o saber parar En Cànoves i aquest mos va fer anar de c..., tot el partit, i es que també els darrers aconteixaments (la partida d'En Piris a la mili) i la manca d'un lateral feren que s'hagués de fer una reconsideració de linees, i aquestes no donaren el fruit desitjable.

L'Artà amb coratge, va fer possible l'empat, però els errors foren molts, sobre tot en defensa, i a més es donà a conèixer que qualsevol equip que vengui a Artà, i es posi dins la seva àrea sense cercar altre resultat que el 0-0, "mos farà el decavespre". I és que no tenim cap davanter per poder entrar al "xoc", i el que diuen que ho és, (En Sánchez) falla més gols que ...

Per altra part seguim amb uns fets inexplicables. Perquè es fitxa un altre jugador estern? Es que no es confia amb els de 3ª? Com és que En Martínez, que figurava a la pissarra, no se'l va veure a la banqueta de suplència? I d'En Mota què? Els jugadors que l'any passat eren bons per la 3ª Divisió, aquest any pareix que no serveixen per la Preferent (Julià, Riera, etc...).

1X2

BASQUET

EQUIP DE JUVENILS COMERCIAL ARTA

De moment l'equip juvenil de Bàsquet masculí de Cíal. Artà no ha guanyat cap partit dels quatre que ha jugat. Això no vol dir que no en puguin guanyar, ja que els primers partits han sabut aguantar molt bé, i la diferència que hi havia entre els dos equips era molt grossa. Malgrat això segueixen amb els entrenaments i tenen l'esperança de poder guanyar-ne qualcun a la segona part de la lliga. Dins l'equip hi ha cinc o sis jugadors bastant bons si se preparen bé.

ALTRES RESULTATS

BASQUET

Espanyol	61
Cíal. Artà	23
Cíal. Artà	39
Cide	45
Puigpunyent	40
Cíal. Artà	30
Cíal. Artà	48
Patronato	66

JUVENILS

ARTA 1	POBLENSE B 1
ESPAÑA 2	ARTA 0

3ª REGIONAL

PORRERES ATCO. 4	ARTA 1
ARTA 2	ATCO. LLUBÍ 0

ALEVINS

AVANCE 0	J. INCA 1
LA SALLE 1	AVANCE 0

INFANTILS

AVANCE 4	S. JAIME 1
FELANITX 7	AVANCE 1

PLUVIOMETR

NOVEMBRE

Area urbana

s. m²

Día 12.....	0,5
Día 14.....	9,5
Día 15.....	45,0
Día 16.....	19,0
Día 18.....	39,0
Día 19.....	16,0
Día 23.....	8,5
Día 24.....	0,5
Día 25.....	3,5
Día 27.....	6,5
Total.....	148,0

HACE 40 AÑOS

San Juan, 18-11-1945
SAN JUAN 3 ARTA 3

Alineación Artà:

Ferrer

Romero, Valls

Servera, Medrano, Sancho

Foraster, Ortiz, Llinás, Castillo, M. Esteva

Goles: Llinás 2 y M. Esteva.

Àrbitro: Fuentes.

Artà, 25-11-1945

ARTA 3 DESCARDASSAR 0

Alineación Artà:

Ferrer

Servera, Sancho

M. Esteva, Medrano, Romero

Foraster, Ortiz, Llinás, Castillo J. Ginard

Goles: Castillo 2, Servera.

Àrbitro: Ripoll B.